

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. aprila 1870.

Gospodarske stvari.

Statistični pregled davkovskih zadev. *)

Spisal L. Pintar po knjigi „Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im österr. Kaiserstaate“ izdani po finančnem ministerstvu leta 1858. na Dunaji.

Ako premislimo, da kranjska dežela že od tistega časa, kar je nova mera nastopila, v primeri z drugimi deželami našega cesarstva veliko več davka plačuje kakor druge njej enake, pač si bo vsak rodoljub moral po svoji moči prizadevati, da se ta krivica saj v prihodnje od kranjske dežele odstrani. Ako primerjamo kranjsko deželo z drugimi deželami, se vidi, da je kranjska dežela za tretji del z davki bolj obložena, kakor štajarska, spodnja in gornja Avstrija in pa moravska, potem za četrti del bolj kakor koroška. Galicija in Tirolsko pa plačujete še manj, kakor poprej s Kranjsko primerjene dežele. Galicija ima 123 štirjaških milj rodovitne zemlje, od ktere se dozda še nikakoršni davek ne odrajuje. Tirole s Vorarlbergom vred plačujejo komaj 100.000 gold. gruntnega davka več na leto, kakor kranjska dežela sama. V tridenški in briksenski knežiji je še dandanašnji tisti davek v navadi, ki so ga plačevali tačas, ko so bili še škofje gospodarje teh krajev. Vrh tega pa Tirole nimajo hišnega davka.

Za Kranjskem najbolj obloženo z davki je Primorje in po tem pemska dežela.

Kako da je to prišlo, se bomo iz statističnih spisov prepričali. Tu bomo videli, da so se na Kranjskem katasterske cene za nekatere reči sila previsoko postavile, potlej se je pridelek preobilnen zarajtal, stroški za delo in druge reči pa so se postavili nižje kakor v marsikteri drugi deželi. Iz teh vzrokov izvira tako nesrečen izid davkov na Kranjskem.

Njive, travniki in vrti, deloma tudi nogradi so na Kranjskem posebno z davki preobloženi. In te reči dajo gotovo največ davka. Gozdi, pašniki in planine v primeri z drugimi deželami, niso preobloženi.

Iz naslednjih statističnih zapiskov se bo videlo, da je regnica, kar sem do zdaj pisal.

Številke kažejo stari denar in srednjo ceno (Durchschnittspreis) cele dežele.

I. Srednje cene posamesnih pridelkov na Kranjskem in drugem.

Vagán (mecen) ozimne pšenice je cenjen na Kranjskem 2 gold. 19 kr., v Primorju 2 gold. 17 kr.,

*) Posebno hvaležni smo prečastitemu gospodu pisatelju za ta sestavek, ki naj si ga zapomnijo vsi možje, ki bodo za preuredbo zemljiškega davka cenili pridelke na Kranjskem, pa tudi drugem na Slovenskem.

na Koroškem 2 gold. 16 kr., v gornji Avstriji 2 gold. 8 kr., na Štajarskem 2 gold. 7 kr., v spodnji Avstriji 2 gold. 4 kr., na Moravskem 1 gold. 58 kr., v Dalmaciji 1 gold. 57 kr., v Šleziji 1 gold. 56 kr., v Krakovi pa le 1 gold. 20 kr. Samo v Salzburgu je pšenica više cenjena kakor na Kranjskem, namreč vagan na 2 gold. 23 kr. Cena na Pemskem, v Galiciji, Bukovini in Tirolah ni mi znana.

Vagán jare pšenice na Kranjskem je cenjen 2 gold. 8 kr., na Koroškem 1 gold. 57 kr., na Štajarskem 1 gold. 51 kr., v spodnji Avstriji in v Šleziji 1 gold. 47 kr., v gornji Avstriji 1 gold. 40 kr., na Moravskem pa celó le 1 gold. 33 kr. Samo v Salzburgu je za 1 krajc. više cenjena kakor na Kranjskem, to je, 2 gold. 9 kr.

Vagán ozimne rži je cenjena na Kranjskem 1 gold. 19 kr., na Koroškem in v Dalmaciji 1 gold. 13 kr., v spodnji Avstriji 1 gold. 12 kr., na Štajarskem 1 gold. 11 gold., v Šleziji 1 gold. 10 kr., na Moravskem 1 gold. 4 kr., v Krakovi pa celó le po 47 krajc., na Primorskem in v gornji Avstriji 1 gold. 23 kr., v Salzburgu pa celó 1 gold. 33 kr. Tedaj je le v treh deželah enmalo draža kakor na Kranjskem.

Vagán jare rži je cenjen na Kranjskem 1 gold. 10 kr. in v vseh drugih deželah je jari rži nižja cena, v spodnji Avstriji le 54 kr., samo v Salzburgu je cenjena 1 gold. 18 kr.

Vagán ječmena je cenjen na Kranjskem 1 gold. 10 kr., v Primorju 1 gold. 6 kr., na Koroškem 1 gold. 4 kr., na Štajarskem 1 gld. 1 kr., v Dalmaciji 1 gld., v Salzburgu 56 kr., v spodnji Avstriji 55 kr., v gornji Avstriji 51 kr., v Šleziji 47 kr., na Moravskem 42 kr. in v Krakovi celó le 36 kr., kranjski ječmen je toraj najviše cenjen, in skoraj poldraži kakor Krakovski. Kako velik razloček pa postane pri 242.283 vaganih ječmena, ktereга kranjska dežela pridelala, vsak lahko prevdari.

Vagán o v s a je cenjen na Kranjskem 42 kr., ravno toliko tudi na Primorskem in v Salzburgu, v Dalmaciji je cenjen 40 kr., na Štajarskem 39 kr., na Koroškem 38 kr., v spodnji in gornji Avstriji 37 kr., v Šleziji 32 kr., na Moravskem le 29 kr. in v Krakovi celó le 25 kr. Toraj je kranjski oves sopet najdraži!

Vagán prosá je cenjen na Kranjskem 1 gold. 8 kr., v Primorju 1 gold. 7 kr., v spodnji Avstriji in na Koroškem 1 gold. 3 kr., na Štajarskem le 56 kr., v Krakovi 1 gold. 10 kr., v Dalmaciji in na Moravskem 1 gold. 9 kr. Tedaj je le krakovsko prosó 2 kr. in le dalmatinsko in moravsko prosó 1 krajc. draže, potem takem je kranjsko prosó spet med najdraža prosa cenjeno. V gornji Avstriji, v Salzburgu in v Šleziji prosá ne sejejo.

Vagán turšice (koruze) je cenjen na Kranjskem

1 gold. 12 kr., na Koroškem 1 gold. 10 kr., na Štajarskem 1 gold. 7 kr., v spodnji Avstriji 58 kr. in na Moravskem celó le 56 kr.; v Primorji je 6 kr. in v Dalmaciji 4 kr. više cenjena kakor na Kranjskem. V gornji Avstriji, v Salzburgu in v Krakovi in pa v Šleziji turšice ne pridelujejo.

Vagán ajde je cenjen na Kranjskem 1 gld. 1 kr., v Dalmaciji 1 gold., na Koroškem 52 kr., na Moravskem 49 kr., v gornji Avstriji 48 kr., na Štajarskem 46 kr., v spodnji Avstriji le 42 kr., in v Krakovi celó le 33 kr., na Primorskem je cenjena 1 gold. 8 kr. in Šleziji celó 1 gold. 10 kr. V Salzburgu ajde ne sejejo. Spodnje-avstrijska ajda je tedaj ravno toliko cenjena kakor kranjski oves, krakovska pa 9 kr. menj kakor oves na Kranjskem.

Ako pomislimo, da kranjska dežela na leto 566.113 vaganov ajde pridelala, bomo lahko razumeli, da mora po tako močno različni ceni mnogih dežel tudi davek silno razločen postati! — In ker kranjska dežela med vsemi žiti ajde največ pridelala, ktera vsakih 7 let komaj enkrat dobro obrodi, je lahko razumeti, da ravno visokocenjena ajda na Kranjskem davke silno na višavo vzdiguje. V tem grmu zajec leži. Pazite, kantonski cenilci (šacovalci), da ga spodite iz grma! (Dal. prih.)

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici.

Nauk za povzdigo našega domačega predivstva.

Spisal Rihard Dolenc.

2. Gojenje v mrzli vodi.

(Dalje.)

Kedaj je lan zadosti godán, to je, v koliko dneh, to se ne more prav zanesljivo naprej povedati, kajti to je odvisno od vodne toplote. Če je vreme toplo, toraj tudi voda, je mogoče, da je lan v osmih dneh, in lahko še popred, popolnoma godán. Ako je pa voda hladna, tudi 10 do 14 dni lahko preteče. Čeravno se ne more naravnost povedati, ta in ta dan bo gojenja zadosti, to nič ne dé, saj poglobitna reč pri vodnem gojenji je le „poznati zadosti godán lan“, naj si bode to, kakor hoče; od tega le je odvisna dobrotá prihodnjega prediva. Se vé da je moral biti lan brez pregreška.

Prehitro iz godilnice pobrani lan se slabo tare, kar je vzrok, da odpade pri sledečem otrepanji z lesom tudi dosti lika, ker se ga še preveč drži. (Otrepanje je delo, ktereга večina naših kmetovalcev ne pozná, kaj več o tem sledi na svojem mestu.)

Prepozno iz godilnice pobrani lan pa že gnjiloba prevzame, in to je krivo, da vso trdnost zgubi. Iz tega se razvidi, da je silo važno to, da se spozná ravno zadostno godán lan; zato bode gotovo prav, da na tanko povemo, kako se ima o tem skušnja vršiti.

Ako je prav gorko vreme, je dobro, da se gré že četrti ali peti dan k godilnici po skušnjo, to je, ena pest stebel se ven potegne in opazuje, kako so se stebila spremenila. Če se loči lik, kteri se ima od vrha proti koreniki izmed posamesnega stebila potegniti, nerad, in ne ves naenkrat v podobi traka, ampak le v posamesnih debelejših nitih; potem je gotovo, da lanú še dosti manjka. Taka skušnja se mora pa na več steblih ponoviti, na debelih kakor tudi na drobnih (debela so nekoliko pred godna). Čez dva ali tri dni je treba zopet poskusiti. Ako se lik že rajše in tudi bolj skupno traskasto loči, je to že boljše znamenje, izdatno pa le še ni. Da se še bolje prepričamo, pri čem da je, treba

je poskušati slečeno steblo zlomiti. Če se ne dá zlomiti, ampak le nagniti, sme se zopet reči: „lan nima še zadosti“. Še le takrat, kedar se lik kaj rad in ves naenkrat v podobi traka od stebila loči, steblo ob skušnji prelomi in kaj rado in z glasnim pokom odpade tako, da se ga ne ena nitka ne drži, takrat še le se sme reči: „lan ima zadosti, vèn ž njim“. Ta zadnja skušnja pa se mora izvršiti na debelih in drobnih steblih enako. Tudi ne zadostuje to, da se le ena pest stebel skušnji podvrže, ampak potegniti se morata cela dva šopka ven, to je eden iz srede in drugi od kraja. Ako so znamenja na obéh skozi in skozi enaka, potem je čas, vodo koj izpustiti, in lan daljnemu obdelovanju podvreči.

Za posebno dobro znamenje dognanega gojenja je prejšnji učenik predivstva v Schönbergu imel to, ako je na krivih steblih zapazil, da se je lik sam po sebi od krivega lesa ločil, tako steblo je loku na goslih podobno.

Prvo delo po dovršenem gojenji je to, da se sno-piči na lahko, tako, da se ne razvežejo, na breg spravijo in tukaj v stoječe kope samo za toliko časa postavijo, da se voda nekoliko odcedi. Že čez kake tri ure ali pa še poprej, se smejo začeti majhne okrogle kapelice delati (vsak šopek dá eno kapelico). V majhnih kapelicah se ima lan posušiti; da se pa to lahko zgodi, mora biti prostor, na katerem so kapelice postavljene, zračen in sence prost.

Iz mokrih, zeló polzlih stebel kapelice napravljati in postavljati, zdi se na prvi hip, da ni mogoče, a vendar gré. Vzame se namreč snopeč in se nese na ono mesto, kjer ima prihodnja kapelica stati. Tù se na tla položé in vez skoro do vrha povleče. Ko je to storjeno, potem ni treba družega, kakor vrh z levo roko nekoliko v znak vzdigniti in trdno držati, z desnico pa blizo polovico šopka, kar je mogoče, proti desni nogi po tleh razširiti.

Na to se prime vrh z desno roko, in z levo se druga polovica šopka, kar se dá, proti levi nogi razširi. Ako se konečno vrh vzdigne, stoji že dovršena kapelica.

V tako postavljenih kapelicah ostane lan varen, dež mu ne more škoditi.

Kedar je vnanja stran suha, je tudi čas kapelice obrniti tako, da pride notranja stran v novi za vnanjo.

Kedar je lan dobro godán, se lahko koj, ko je suh, pod streho spravi; ako je še premalo suh, se lahko za nekoliko dni po trati razgrne, kjer se gotovo popravi. Belgijanci razgrnejo vsak lan, naj je še tako dobro goden, po trati, da se nekoliko obeli. To delo zovejo „drugo beljavo“, ktero se pa pri vsakem lanu skoro ne dá izvršiti, akoravno je res koristno.

Godni in dobro posušeni lan je po takem za daljno izdelovanje pripravljen. Predno pa na daljno obravnavo prestopim, moram, kakor sem obljubil, še blatno in soparno gojenje razjasniti. To bi koj zdaj storil, ako bi se mi ne zdelo bolje, da še pred tem omenim Donarthovo*) „hitro gojenje“, in pa dva mrčesa lanú, kedar se godí, zeló škodljiva.

Ako se še pred pravim vodnim gojenjem lan kakih 6, 8 do 14 dni rôsnemu gojenju podvrže in potem še le v godilnico zloži, je dosti pred godán kakor pa brez tega majhnega predgojenja. Tudi to je pri Belgijancih v rabi pod imenom „predgojenja“. Predgojenje ni ravno slabo, posebno tistemu utegne koristiti, kdor ima zeló dosti lanú goditi. Med tem, ko so godilnice z lanom napolnjene, se že lahko lan za prihodnjo goditev na

*) France Donarth je najbolj sloveči goditelj predivstva schönberške okolice. Od njega smo se kaj dosti naučili, on si je tudi semena kranjskega lanú naročil. Pis.

kaj hitro izpod rok. V 22, k večemu v 24 urah je gojenje pri koncu. Pozornost človeka pa, ki soparno gojenje vodi, mora velika biti; ako le dve uri prekasno gojenje ustavi, trpi lik že veliko škodo, če se zamudi še več, potem lahko cel kùp na gnoj znosi. Ravno to veljá pa tudi od tega, če se premalo godí.

Toliko mislim, bode zadostovalo o tem gojenji, ker, kakor je bilo koj od začetka tega oddelka rečeno, ni za nas kaj preveč pripravno.

O gojenji v gorki vodi, to je umetno segreti vodi ne bodem celó nič poročal, kajti pomen tega gojenja je tako majhen, da o njem se celi čas našega bivanja v Schönbergu še nobeden za-nj zmenil ni.

(Dalje prihodnjič.)

Statistični pregled davkovskih zadev.

Spisal L. Pintar po knjigi „Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im österr. Kaiserstaate“ izdani po finančnem ministerstvu leta 1858. na Dunaji.

(Dalje.)

Cent sladke otave na Kranjskem je cenjen 25 kr., v Šleziji 24 kr., v spodnji Avstriji in v Salcburgu 22 kr., na Štajarskem, Koroškem in v Primorji 21 kr., v gornji Avstriji 20 kr. in v Krakovi le 19 kr., samo na Moravskem je cent otave za 1 kr. više cenjen kakor na Kranjskem.

Cent detelje je cenjen na Kranjskem 31 kr., ravno toliko na Moravskem, v Šleziji 30 kr., na Koroškem 28 kr., v Krakovi 28 kr., na Štajarskem 24 kr., v spodnji Avstriji 23 kr., v Salcburgu 22 kr. in v gornji Avstriji le 18 kr. Tudi kranjska detelja je najbolj slana.

Avstrijsko vedro vina je cenjeno na Kranjskem 1 gold. 43 krajc. Le na Koroškem in v Dalmaciji je niže cenjeno kakor na Kranjskem, drugod pa povsod više, pa je povsod tudi več vredno. Najviše je cenjeno na Moravskem, namreč 2 gold. 48 kr., tudi v Primorji je silno predrago cenjeno, to je 2 gold. 22 kr., ravno tako tudi na Štajarskem 2 gold. 1 kr., in to še posebno če ga primerjamo z vinom v spodnji Avstriji, ktero je cenjeno le 2 gold. 23 kr., pa ima brez vse primere večo vrednost memo primorskih in štajarskih vin.

Seženj (klatra) 30 col dolgih drv brez razločka je cenjena na Kranjskem na porobku ali na stablu v borštu 26 kr., na Štajarskem in v Salcburgu pa le 19 kr. in na Koroškem 17 kr., v Dalmaciji pa še celó le 16 kr. V vseh drugih deželah so drva više cenjena, in sicer v spodnji Avstriji so najdraže, to je 1 gold. 44 kr. Pomisliti se pa tudi mora, da na Dunaji seženj drv zdaj 21 do 25 gold. veljá. Koliko pa na Kranjskem, Koroškem ali sploh na Slovenskem?

Iz dozdej povedanega se očitno kaže, da so bili skoraj vsi pridelki na Kranjskem veliko više cenjeni, kakor po drugih deželah. Treba bo toraj ceniteljem na Kranjskem dobro oči odpreti, da spet dežela v to nesrečo ne zagazi.

II. Pregled, koliko se posrednje ali počez v posamesnih deželah na oralu kake reči pridelala.

Na oralu (johu) se pridelala na Kranjskem pšenice 8 vagánov, v Dalmaciji le 5, na Koroškem in Štajarskem po 9, v spodnji Avstriji in na Moravskem celó po 15 vagánov. Pa je treba pomisliti, da je na Moravskem Hana, ktera je rodovitna kakor Banat.

Ozimne rži se pridelala na oralu na Kranjskem 8 vagánov, ječmena 11, ovsa 12, prosá 8, turšice 14, ajde 7, boba 3, lanenega semena 4, prediva 3 cente, krompirja 73 vagánov (dandanašnji še 3. del ne), repe 65,

korenja 48, detelje 31 centov (kar je veliko preveč), sená 8, otave 7 centov (kar je gotovo preveč), vina 16 avstrijskih veder.

Pridelkov družih dežel ne bom popisoval, da ne bo moje pisanje predolgo, samo to naj povem, da sená in otave se pridelala samo v gornji Avstriji 10 centov na johu, po vseh družih deželah pa manj kakor na Kranjskem. Tedaj je tudi tukaj kranjskim šacovalcem treba dobro paziti pri cenitvi. Ravno tako se ne sme pozabiti, da se današnji dan komaj tretji del krompirja pridelala, kakor pa ob času poslednjega šacovanja zemljišč. Tudi je veliko krajev, posebno na Gorenskem, pa drugod tudi, kjer se komaj 6 vagánov ječmena na oralu pridelala, ne pa 11.

III. Pregled, koliko je na Kranjskem kakošne zemlje in kolika je vrednost pridelkov na oralu vsakoršne zemlje po srednji ceni vse dežele.

Njiv ima kranjska dežela po poslednji meri 229.847 oralov. Znesek enega orala njiv je po srednji ceni, če se stroški ne odrajtajo, 17 gold. 5 kr., na Koroškem 15 gold. 13 kr., na Štajarskem 15 gold. 4 kr., v gornji Avstriji 14 gold. 9 kr., v Salcburgu 13 gold. 59 kr., na Moravskem, kjer imajo prerodovitno Hano, le 12 gold. 32 kr., v Šleziji 12 gold. 44 kr., v spodnji Avstriji 10 gold. 39 kr., v skalnatem Primorji 8 gold. 30 kr., v Krakovi 7 gold. 5 kr., in v siromaški Dalmaciji 5 gold. 33 kr.

Res čisto brez glave se je moralo na Kranjskem, pa tudi drugod po Slovenskem šacevati, da je bilo mogoče do tega priti, da med vsemi cisalajtanskimi deželami oral zemlje na Kranjskem največ sirovega pridelka daje. Postavim, da daje oral na Kranjskem 6 gold. 26 kr. več kakor na spodnjem Avstrijskem, kjer se na Dunaji vse dobro prodá, ali pa 4 gold. 33 kr. več kakor na Moravskem, ali pa celó trikrat toliko kolikor v Dalmaciji.

Ledin — svet, kjer je nekaj časa njiva, potlej pa travnik (Eggärten) — je na Kranjskem 1382 oralov. Znesek enega orala je cenjen na Kranjskem 11 gold. 3 kr., na Štajarskem 7 gold. 17 kr., na Koroškem 8 gold. 47 kr., v Primorji 6 gold. 39 kr., in samo v Salcburgu 14 gold. 2 kr., kar je gotovo preveč, drugod pa povsod manj kakor na Kranjskem.

Travnikov ima kranjska dežela 223.752 oralov. Surov dohodek počez (durchschnittlich) enega orala je cenjen 4 gold. 30 kr. V spodnji Avstriji 6 gold. 12 kr., v gornji Avstriji 6 gold. 50 kr., na Koroškem 4 gold. 36 kr., v Salcburgu 3 gold. 40 kr., in v Dalmaciji le 3 gold. 9 kr.

Treba je pomisliti, da je srednja cena travniških dohodkov na Kranjskem zato nekoliko bolj nizka kakor po boljših deželah, ker ima kranjska dežela posebno na Gorenskem toliko senožet (Bergwiesen), ktere skoraj nič niso vredne. Lahko pa dobiš na Kranjskem kraje, kjer je surov dohodek travnikov na 19 gold. in čez cenjen.

Vrtov ima kranjska dežela 64.557 oralov, surov donesek enega orala je cenjen 24 gold. 4 kr. Samo v gornji Avstriji, kjer imajo prelepe sadne vrte, so vrta 18 kr. draže cenjeni kakor na Kranjskem, sicer povsod niže. Na Moravskem 21 gold. 18 kr., na Štajarskem 21 gold. 20 kr., v spodnji Avstriji 21 gold. 50 kr., v Primorji 17 gold. 22 kr., v Dalmaciji le 12 gold. 42 kr.

Nogradov je na Kranjskem 16.768 oralov. Surov dohodek orala je 30 gold. 48 kr. Najviše cenjeni so nogradi v spodnji Avstriji, to je, oral 59 gold. 6 kr., pa je tudi cena avstrijskih vin trikrat viša kakor kranjskih. Na Štajarskem je cenjen surov dohodek nogradov 32 gold. 24 kr., na Marskem 34 gold. 5 kr., na

Primorskem 14 gold. 34 kr., na Koroškem 12 gold. 20 kr., in v Dalmaciji 11 gold. 1 kr.

Pašnikov je na Kranjskem 271.607 oralov, spodnja Avstrija jih ima samo 238.817 oralov, gornja Avstrija 73.642, Moravska 1.057.766, Dalmacija pa tudi 958.277 oralov. Surov dohodek enega oralu kranjskih pašnikov je cenjen posrednje 49 kr., v Primorji 15 kr., v Dalmaciji 4 kr., v Salcburgu 54 kr., na Koroškem 53 kr., na Štajarskem 1 gold. 20 kr.

Gozdov ima kranjska dežela visokih in nizkih (Hoch- und Niederwald) 703.304 orale. Surov dohodek oralu visokih gozdov je cenjen 23 kr., nizkih pa 28 kr. Nova cenitev ne bode delala razločka med visokimi in nizkimi gozdi. Surovi dohodki gozdov so cenjeni v Salcburgu oral 21 kr., na Štajarskem 20 kr., na Koroškem 16 kr., v Primorji 25 kr., v spodnji Avstriji 1 gold. 15 kr., na Moravskem celó 1 gold. 57 kr., ko stanjevi gozdi na Primorskem pa 5 gold. 5 kr. oral.

Edino gozdi in pašniki so na Kranjskem še precej po pameti cenjeni, drugo pa vse veliko veliko predrago.

(Dalje prihodnjič.)

O reji prešišev.

C. O pitanji.

Glavna stvar pri svinoreji je pitanje (debeljenje).

Vsak gospodar le želi z majhnimi stroški mnogo prirediti in mnogo dobička imeti, zato je velike važnosti čas pitanja, in sicer gledé na starost, čas in hrano, ktera se pri pitanji potrebuje.

Starost, v kateri se prešiči morejo početi pitati, je zeló odvisna od plemena prešičevega. Navadni prešeč se še le more početi pitati, kedar je poldrugo leto ali dve leti star. Prešič boljšega plemena je že v 8. mesecu dober za pitanje, in tak že od 15. do 18. meseca največo stopinjo pitanja doseže. Glavno pravilo je pa to: kdor pita samo za mesó, naj počne v starosti od 18. do 10. meseca, — kdor pa pita za špeh (slanino), naj nikar ne počne pred 18. mesecem.

Čas pitanja je najboljši jeseni ali pa pozimi. Takrat je dosti hrane, in tudi prešičev takrat vročina ne nadleguje, kakor tudi drugi mrčesi ne, kar je pri pitanji velikrat na veliko korist. Za pitanje naj se jemljejo spomladanski prešiči, kateri so bili že v mladosti rezani, ravno tako se mora tudi že izsluženi mrjasec popred rezati, ako hočemo, da bo pitanje nekoliko dobička prineslo.

Kar se hrane tiče, je vsakemu znano, da je različna, s katero se prešiči pitajo, zatoraj bo tudi pitanje različno.

Pitanje z robino (Hackfrüchte), kamor krompir, repa, pesa in korenje spadajo, je večkrat prav dobro in naglo, posebno ako se robina malo prekuha in tako za želodec dobro pripravi. Akoravno tudi sirovo robino radi jedó, vendar se pa pri pitanji tega hitro naveličajo, zatoraj se jim mora večkrat zrne vmes nemešati.

Tudi pitanje s kislím mlekom je od velike koristi, ker taki prešiči postanejo hitro špehati in imajo izvrstno meso. Da je pa hrana bolj gosta, dobro je nekoliko na debelo smeletega ječmena pridjati. Po skušnjah veljá pravilo to: kdor počne z mlekom pitati, naj tudi z mlekom neha, ker pri vsaki drugi hrani bi prešič počel kasneje hujšati, in tako bi dobiček odletel.

Ako se pita s tropinami od pive (ola) ali pa z žganjarskimi drožami, kar je še boljše, mora se paziti, da se jim daje v pravi meri in ne pregorko, in da se tega ne naveličajo, naj se jim dá zdaj gosto, zdaj redko. Mesó pri takem pitanji je prav okusno, samo špeha se ne dobí prav veliko. Še bolje kakor

pivske tropine in žganjarske drože so pa pšenični ostanki pri narejanji štrke, ker hitreje redé, mesó postane trdo in špeh gost.

Pitanje z žitom je zopet različno in sicer v obziru pripravljanja, kakor tudi vrste žita. Kar se tiče pripravljanja žita, je najboljši na debelo smleto zrnje prešičem dajati, in sicer tako, da se popred nekoliko časa v mlačni vodi namaka in tako omehčá, pa ne, da bi se cmoki napravili, ker to želodec težko prekuha in tako prešiču težavo dela.

Vrsta žita je po izkustvu svinorejcev najboljši je čmen, al v tem obziru nam prav zanimivo „sleške kmetijske novine“ pišejo iz izkustva dr. Ed. Heiden-a, kateri je na kr. saksonski kmetijski postaji poskušnjo naredil in iz ktere sledi:

1. Da samo zrne ni dobro za pitanje, ker se v želodcu ne prekuha dosti, in tudi prešičem ni zmirom prijetno, to veljá tudi za sočivje, izmed katerih je bil grah najbolje.

2. Zrno namešano s krompirjem je bilo še slabeje prebavljenjo, ker se je v prvem slučaju pomnožila težina prešiča vsaki dan sredno primeró jemaje za 1 funt in 94 st. v drugem slučaju, in sicer oves pomešan s krompirjem samo za 1 funt in 10 st., ječmen s krompirjem za 1 funt in 29 st., in grah s krompirjem za 1 funt in 43 st.

3. Zrno pomešano s kislím mlekom bilo je mnogo hranljiveje, ker tukaj se je težina prešiča pomnožila jemaje sredno primeró vsaki dan pri grahu in kislém mleku za 2 funta in 23 st., pri ječmenu in kislém mleku za 2 funta in 31 st., pri ovsu in kislém mleku za 2 funta in 5 st.

4. Zrno pomešano z mlekom in krompirjem bila je najhranjiveja hrana, ker težina se je pomnožila vsaki dan pri grahu, krompirji in mleku za 2 funta in 61 st., pri ječmenu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri ovsu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri otrobih, krompirji in mleku za 1 funt in 80 st.

5. Da je špeh po ječmenu in grahu mnogo gosteji in trji, kakor pa po ovsu in otrobih.

Iz tega se vidi, da zrnja ni dobro samega pitati, ampak zmirom pomešano z drugo hrano.

Tudi s turšico (koruzo) je pitanje prav koristno, vendar se večidel še le proti koncu pitanja vpotrebljuje, in s tem tudi pitanje dovrši.

Pri pitanji naj se nikdar ne zabi na snago in potrebno gorkoto, kakor tudi, da se ne dá prešičem na enkrat preveč jesti, ampak malo po malo in večkrat na dan, kajti prešič je zeló požrešna žival in se lahko prenažre. — Tudi sol je dobra pri pitanji zavoljo lagleje prebave in večje požrljivosti, in sicer se računa pol lota na dan za enega prešiča; preveč solí bilo bi škodljivo. Tudi oglja, dobro stolčenega, jim včasih dajati, jako je koristno.

Franjo Kuralt.

Sadjereja na Gorenskem. *)

Ker sta sneg in mraz letošnje zime pokončala veliko sadnega drevja, zato je treba novo saditi.

Naj omenim tu velikih drevesnic, ki jih najdemo

*) Vse drugo smo izpustili iz dopisa, ker kaže, da ne vidi velike važnosti, z akaj je ravno v davkovskih zadevah treba svetu kazati hude nasledke letošnje zime. Da je treba, kdor seme dobí, namesti ozimine sejati jaro žito, je prav tako naravno kakor to, da nova drevesa zasadí, kjer so mu stara pošla; za najhujo potrebo se pa uno še bolj mudí kakor to. Kako s poškodovanim drevjem ravnati, so pisale že lanske in letošnje „Novice“ trikrat. Med sadjerejce med Loko in Kranjem pa stavimo tudi še marljivega sadjerejca Šifrerja, ktereja je kmetijska družba s sreberno svetinjo počastila.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 20. aprila 1870.

Gospodarske stvari.

Statistični pregled davkovskih zadev.

Spisal L. Pintar po knjigi „Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im österr. Kaiserstaate“ izdani po finančnem ministerstvu leta 1858. na Dunaji.

(Konec.)

Planin ima kranjska dežela 42.950 oralov. Surov dohodek oralna je cenjen 9 krajc., v Primorji 3 kr., na Štajarskem 13 kr., na Koroškem 15 kr., v gornji Avstriji pa 14 kr.

Svetá, na katerih poslopja stojé, ima kranjska dežela 4.787 oralov. Oral take zemlje je zopet na Kranjskem najviše cenjen, to je, 18 gold. 47 kr., v spodnji Avstriji pa le 10 gold. 28 kr., in vendar veljá štirjaški seženj (klaftra) take zemlje na Dunaji v nekterih legah celó 1000 gold. Uboga kranjska zemlja, da vendar nisi imela ob času cenitve nobenega zastopnika!

Pri novi cenitvi se zemlja, na katerih poslopja stojé, ne bo cenila.

IV. *Koliko procentov se je pri poslednji cenitvi pri vsakoršni zemlji za delo in druge stroške od surovega dohodka odbilo.*

Pri njivah se je na Kranjskem odbilo 56 procentov (odstotkov), na Štajarskem in v Dalmaciji 60, na Koroškem 55, v spodnji Avstriji 49, in na Marskem le 46 procentov.

Pri ledinah na Kranjskem 48 procentov, drugod povsod več. Na Koroškem 57, na Primorskem 54, na Štajarskem pa celó 62 procentov.

Pri travnikih na Kranjskem 24 procentov, na Marskem 19, na Koroškem 25, na Štajarskem 28 in v Primorji 26 procentov.

Pri vrtih na Kranjskem se je odbilo od surovega prihodka za delo in druge stroške 48 procentov, na Štajarskem 50, v Dalmaciji 54, na Marskem 47, v spodnji Avstriji pa le 43 procentov.

Pri vinogradih na Kranjskem je odrajtanih 64 procentov, na Štajarskem 65, na Koroškem 78, na Primorskem le 62, v spodnji Avstriji pa 55 procentov.

Pri pašnikih na Kranjskem je odbitih od surovih dohodkov za stroške 29 procentov, na Štajarskem 33, na Koroškem 27, v Primorji 30, na Marskem 18 in v spodnji Avstriji 17 procentov.

Pri gozdih na Kranjskem, čujte! ni noben procent odbit! V spodnji Avstriji 4, v Šleziji 3, v Primorji 7, na Koroškem 13, kjer se po borštih pase, na Štajarskem tudi ni noben procent odrajtani. Ravno tako tudi ne v Salzburgu in v gornji Avstriji. Lepa pravica je to, ktera tù tako, drugej drugače meri!

Pri planinah na Kranjskem je odrajtano 10 procentov, drugod povsod manj.

V. *Pregled čistega dohodka od enega oralna vsakoršne zemlje.*

Čisti dohodek od enega oralna njiv je srednje (počez) cenjen na Kranjskem 7 gold. 22 kr., v spodnji Avstriji pa le 5 gold. 22 kr., v Krakovi 3 gold. 36 kr., v Primorji 3 gold. 59 kr., v Dalmaciji 2 gold. 13 kr., v Šleziji 5 gold. 42 kr., na Marskem, kjer imajo sila rodovitno Hano, pa le 6 gld. 47 kr., na Štajarskem 5 gold. 58 kr., na Koroškem 6 gold. 47 kr., na Pemskem 7 gold. 49 kr. Tedaj so njive na Pemskem in na Kranjskem najhuje obložene!

Čisti dohodek enega oralna ledin je cenjen 5 gld. 30 kr., le v Salzburgu je 5 gold. 47 kr., drugod povsod niže. Čisti dohodek ledin je sila previsoko cenjen na Kranjskem. Na Štajarskem je cenjen le 2 gold. 42 kr., v spodnji Avstriji pa le 2 gld. 34 kr., na Koroškem 3 gold. 45 kr., na Primorskem 3 gold. 1 kr.

Čisti dohodek enega oralna travnikov na Kranjskem je cenjen 3 gld. 23 kr., v Primorji 3 gld. 7 kr., v Salzburgu 2 gld. 39 kr., na Koroškem 3 gld. 27 kr., na Štajarskem 4 gold. 16 kr., v Šleziji, na Moravskem in Pemskem čez 6 gold. V senati Lombardiji pa le 4 gold. 8 kr.

Čisti dohodek od enega oralna vrta je cenjen na Kranjskem 12 gld. 27 kr., na Koroškem 12 gld. 9 kr., na Štajarskem 10 gold. 30 kr., v spodnji Avstriji 12 gold. 19 kr., na Moravskem 12 gold. 50 kr.

Čisti dohodek enega oralna nogradov je na Kranjskem cenjen 10 gold. 49 kr., na Koroškem 2 gold. 43 kr., v Primorji 5 gold. 28 kr., na Štajarskem 11 gold. 18 kr., na Pemskem 16 gold. 9 kr., in v spodnji Avstriji celó 26 gold. 38 kr., kar je gotovo preobilo.

Čisti dohodek od enega oralna pašnikov na Kranjskem je cenjen 34 kr., na Štajarskem 53 kr., na Koroškem 39 kr., na Primorskem 10 kr. in v Dalmaciji 3 kr., v spodnji Avstriji pa 1 gold. 40 kr.

Čisti dohodek od enega oralna visokih gozdov (Hochwald) znaša na Kranjskem 23 kr., na Koroškem 16 kr., na Štajarskem 20 kr., v Salzburgu 21 kr., v Primorji 23 kr., v spodnji Avstriji 1 gold. 15 kr.

Čisti dohodek enega oralna nizkega gozda na Kranjskem znaša pa 28 kr., na Koroškem 15 kr., na Štajarskem 21 kr., na Marskem 2 gold. 44 kr., na Pemskem pa celó 3 gold. 37 kr.

Čisti dohodek enega oralna planin je cenjen na Kranjskem 8 kr., v Primorji 3 kr., na Koroškem 15 kr. in na Štajarskem 13 kr., v Salzburgu pa 17 kr.

VI. Po čim so bili posamesni pridelki na Kranjskem in drugod cenjeni.

V I. oddelku tega sestavka sem srednjo ceno vseh pridelkov na Kranjskem in drugod razložil.

Zdaj pa hočem še pokazati, kakošno ceno so imeli pridelki na Kranjskem in drugod v različnih krajih. Da ne bo preveč številček, bom zapisal vselej le najnižjo in najvišjo ceno posamesnih pridelkov v mnogih deželah in krajih.

Vagán ozimne pšenice je bil posamesno cenjen	
na Kranjskem	od 1 gold. 53 kr. do 2 gold. 36 kr.
v spodnji Avstriji	od 1 " 36 " do 2 " 24 "
v gornji Avstriji	od 1 " 50 " do 2 " 20 "
v Šalcburgu	od 2 " — " do 2 " 30 "
na Štajarskem	od 1 " 50 " do 2 " 30 "
na Koroškem	od 2 " — " do 2 " 30 "
v Primorji	od 2 " 4 " do 2 " 30 "
na Marskem	od 1 " 32 " do 2 " 12 "
v Šleziji	od 1 " 48 " do 2 " 4 "
v Krakovi	od 1 " 16 " do 1 " 24 "
v Dalmaciji	od 1 " 40 " do 2 " 10 "

Iz tega je očitno, da je bila najnižja ceno ozimne pšenice v Primorji najvišja, in najvišja ceno pa na Kranjskem najvišja.

Vagán jare pšenice je bila cenjena	
na Kranjskem	od 2 gold. — kr. do 2 gold. 5 kr.
v spodnji Avstriji	od 1 " 26 " do 2 " — "
v gornji Avstriji	od 1 " 40 " do 1 " 50 "
v Šalcburgu	od 1 " 50 " do 2 " 20 "
na Štajarskem	od 1 " 36 " do 2 " 3 "
na Koroškem	od 1 " 50 " do 2 " 20 "
na Marskem	od 1 " 25 " do 1 " 56 "
v Šleziji	od 1 " 40 " do 1 " 58 "

Vagán ozimne rži je bil cenjen	
na Kranjskem	od 1 gold. 3 kr. do 1 gold. 30 kr.
v spodnji Avstriji	od 1 " 4 " do 1 " 32 "
v gornji Avstriji	od 1 " 10 " do 1 " 34 "
v Šalcburgu	od 1 " 16 " do 1 " 40 "
na Štajarskem	od 1 " — " do 1 " 26 "
na Koroškem	od 1 " — " do 1 " 28 "
v Primorji	od 1 " 18 " do 1 " 30 "
na Marskem	od — " 50 " do 1 " 20 "
v Šleziji	od 1 " 5 " do 1 " 20 "

Vagán ječmena je bil cenjen posamesno	
na Kranjskem	od — gold. 54 kr. do 1 gold. 18 kr.
v spodnji Avstriji	od — " 41 " do 1 " 6 "
v gornji Avstriji	od — " 45 " do 1 " — "
v Šalcburgu	od — " 50 " do 1 " 5 "
na Štajarskem	od — " 54 " do 1 " 12 "
na Koroškem	od — " 54 " do 1 " 12 "
v Primorji	od 1 " — " do 1 " 12 "
na Moravskem	od — " 31 " do — " 55 "
v Šleziji	od — " 45 " do — " 55 "
v Krakovi	od — " 34 " do — " 38 "
v Dalmaciji	od — " 54 " do 1 " 6 "

Najnižja ceno ječmena je bila toraj na Primorskem najvišja.

Vagán ovsa je bil cenjen posamesno	
na Kranjskem	od 32 do 51 kr.
v spodnji Avstriji	od 32 do 52 "
v gornji Avstriji	od 33 do 45 "
v Šalcburgu	od 37 do 48 "
na Štajarskem	od 32 do 46 "
na Koroškem	od 32 do 48 "
v Primorji	od 36 do 46 "
na Moravskem	od 23 do 36 "
v Šleziji	od 30 do 36 "
v Krakovi	od 24 do 27 "
v Dalmaciji	od 36 do 44 "

Vagán prosá je bil cenjen	
na Kranjskem	od — gold. 54 kr. do 1 gold. — kr.
v spodnji Avstriji	od 1 " 3 " do 1 " 3 "
na Štajarskem	od — " 48 " do 1 " — "
na Koroškem	od — " 56 " do 1 " 14 "
v Primorji	od 1 " 5 " do 1 " 12 "
na Marskem	od — " 53 " do 1 " — "
v Dalmaciji	od 1 " 6 " do 1 " 12 "

Vagán turšice je bil cenjen	
na Kranjskem	od — gold. 58 kr. do 1 gold. 23 kr.
v spodnji Avstriji	od — " 46 " do 1 " 1 "
na Štajarskem	od — " 54 " do 1 " 12 "
na Koroškem	od — " 54 " do 1 " 21 "
v Primorji	od 1 " 4 " do 1 " 36 "
na Moravskem	od — " 45 " do 1 " 2 "
v Dalmaciji	od 1 " 6 " do 1 " 18 "

Vagán ajde je bil cenjen	
na Kranjskem	od — gold. 46 kr. do 1 gold. 9 kr.
v spodnji Avstriji	od — " 35 " do — " 47 "
v gornji Avstriji	od — " 45 " do — " 50 "
na Štajarskem	od — " 40 " do — " 52 "
na Koroškem	od — " 40 " do 1 " 5 "
v Primorji	od 1 " 3 " do 1 " 15 "
na Moravskem	od — " 45 " do 1 " 10 "
v Krakovi	od — " 30 " do — " 36 "
v Dalmaciji	na 1 gold.

Toraj je bila primorska ajda najvišje cenjena.

Vagán krompirja je bil cenjen	
na Kranjskem	od 12 do 20 kr.
v spodnji Avstriji	od 10 do 18 "
v gornji Avstriji	od 10 do 18 "
na Štajarskem	od 10 do 16 "
na Koroškem	od 10 do 14 "
v Primorji	od 16 do 20 "
na Marskem	od 10 do 18 "

Primorski krompir je toraj najdraži.

Cent sladkega sená je bil cenjen	
na Kranjskem	od 24 do 39 kr.
v spodnji Avstriji	od 21 do 39 "
v gornji Avstriji	od 21 do 33 "
v Šalcburgu	od 24 do 36 "
na Štajarskem	od 21 do 36 "
na Koroškem	od 21 do 33 "
v Primorji	od 21 do 39 "
na Moravskem	od 24 do 40 "
v Šleziji	od 27 do 33 "
v Krakovi	od 24 do 27 "
v Dalmaciji	od 15 do 24 "

Cent otave sladke je bil cenjen	
na Kranjskem	od 18 do 33 kr.
v spodnji Avstriji	od 15 do 30 "
v gornji Avstriji	od 16 do 24 "
v Šalcburgu	od 18 do 26 "
na Štajarskem	od 18 do 27 "
na Koroškem	od 15 do 27 "
na Moravskem	od 18 do 33 "
v Šleziji	od 21 do 27 "
v Krakovi	od 18 do 21 "

Cent detelje je bil cenjen	
na Kranjskem	od 27 do 39 kr.
v spodnji Avstriji	od 18 do 30 "
v gornji Avstriji	od 16 do 29 "
v Šalcburgu	od 20 do 29 "
na Štajarskem	od 18 do 33 "
na Koroškem	od 21 do 33 "
na Moravskem	od 23 do 36 "
v Šleziji	od 30 do 33 "

Avstrijsko vedro vina je bilo cenjeno	
na Kranjskem	od — gold. 48 kr. do 12 gold. — kr.
v spodnji Avstriji	od 1 " 6 " do 5 " 30 "

na Štajarskem	od — gold. 48 kr. do 5 gold. 30 kr.
v Primorji	od 1 „ — „ do 5 „ — „
na Moravskem	od 1 „ 18 „ do 4 „ 30 „
v Dalmaciji	od — „ 36 „ do 1 „ 48 „

Kranjsko vino je tedaj najdraže v Cislajtaciji! po 12 gold. vedro, — najboljšo avstrijsko pa le po 5 gold. 30 kr.!! — Kakošna sleparija! Kje so vendar imeli cenitelji pamet!

Klafira 30 col dolgih trdih drv je bila cenjena

na Kranjskem	od 4 kr. do 1 gold. 25 kr.
v spodnji Avstriji	od 14 „ do 7 „ 24 „
v gornji Avstriji	od 8 „ do 3 „ 30 „
v Salzburgu	od 8 „ do 2 „ 6 „
na Štajarskem	od 4 „ do 3 „ — „
na Koroškem	od 2 „ do 1 „ 25 „
v Primorji	od 6 „ do 4 „ 30 „
na Moravskem	od 12 „ do 4 „ — „
v Šleziji	od 42 „ do 3 „ 30 „
v Dalmaciji	od 9 „ do — „ 48 „
v Krakovi	od 1 gold. 20 kr. do 2 „ 30 „

Res malo je, 3 stare ali 5 novih krajcarjev dati za klaftro drv na porobku. Toda kdor vé, kje so na gorenskih snežnikih drva, se temu ne bo čudil, da so jih tako nizko cenili. Ako človek pravilo drv odrajta, je še danes dosti krajev na Gorenškem, postavimo, na Stolu na Zelenici, na višavah Jelovice, pod Triglavom v daljnih borštih na Dovjem, v Kranjski gori in drugod, kjer les še zdaj na porobku nobene vrednosti nima, ker tako daljno in odročno spravilo vso vrednost lesa sné.

VII. Koliko lesa priraste na oralu gozda v enem letu na Kranjskem in drugod.

Na oralu gozda priraste v enem letu srednje (im Durchschnitt).

Na Kranjskem $9\frac{1}{100}$ klaftre lesa.

Toraj malo manj kakor eno klaftro.

V spodnji Avstriji le $8\frac{7}{100}$ klaftre.

v gornji Avstriji $1\frac{17}{100}$ „

v Salzburgu $1\frac{15}{100}$ „

na Štajarskem $1\frac{2}{100}$ „

na Koroškem $9\frac{0}{100}$ „

v Primorji pa le $6\frac{5}{100}$ „

na Moravskem $1\frac{21}{100}$ „

v Šleziji $1\frac{26}{100}$ „

v Krakovi $1\frac{6}{100}$ „

v Dalmaciji $1\frac{8}{100}$ „

Tako sem vam, dragi rojaki, povedal, kako so cenili naše pridelke; — napnimo vse moči uma in besede, da odvrnemo grozno krivico, ki je trla naša posestva. In kaj je največ tega krivo? To — da so tujci — brez nas — cenili našo zemljo, uradniki naši pa niso imeli vednosti ali poguma, da bi se bili ustavili krivici.

Gospodarske skušnje.

* Ali je koristno več sort cepiti na eno drevó? — Nekteri mislijo, da je to le igrača; al to ni res. Angleži imajo navado, da na eno in isto hruško cepijo polovico zgódnih sort, polovico pa pôznih. Če zgodaj cvetečo sorto pokvari neugodno vreme, tem bolje se mnogokrat obnaša ona, ki je cvetela pozneje. Zgódna hruška zori, kedar drevo še tako malo moči potrebuje, da redí pozno sorto; kedar pa ta zori, zgódna sorta ne obtežuje več drevesa, tedaj pôzni lahko ves živež daruje. Tudi pri dvakratnem pridelku ne gré toliko sadja v nemar kakor le pri enem. Po takem tedaj utegne gospodar najžlahnejša plemena si izrežati, čeravno ima le malo prostora in le malo dreves.

* Precepiti stara sadna drevesa donaša dvojni dobiček: namesti slabijih sort se dobijo dobre, namesti nerodovitnih pa rodovitne. Kedar se pa tako staro drevo precepi, naj se vzamejo cepiči prav rodovitnih sort, in izberó naj se le zdrava in še močna drevesa; sicer je delo zastonj, kajti od debla, katero je že trohljivo, ne moreš več upati potrebne moči. Se vé, da je stareja drevesa treba včasih pognojiti.

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici.

Nauk za povzdigo našega domačega predivstva.

Spisal Rihard Dolenc.

(Dalje.)

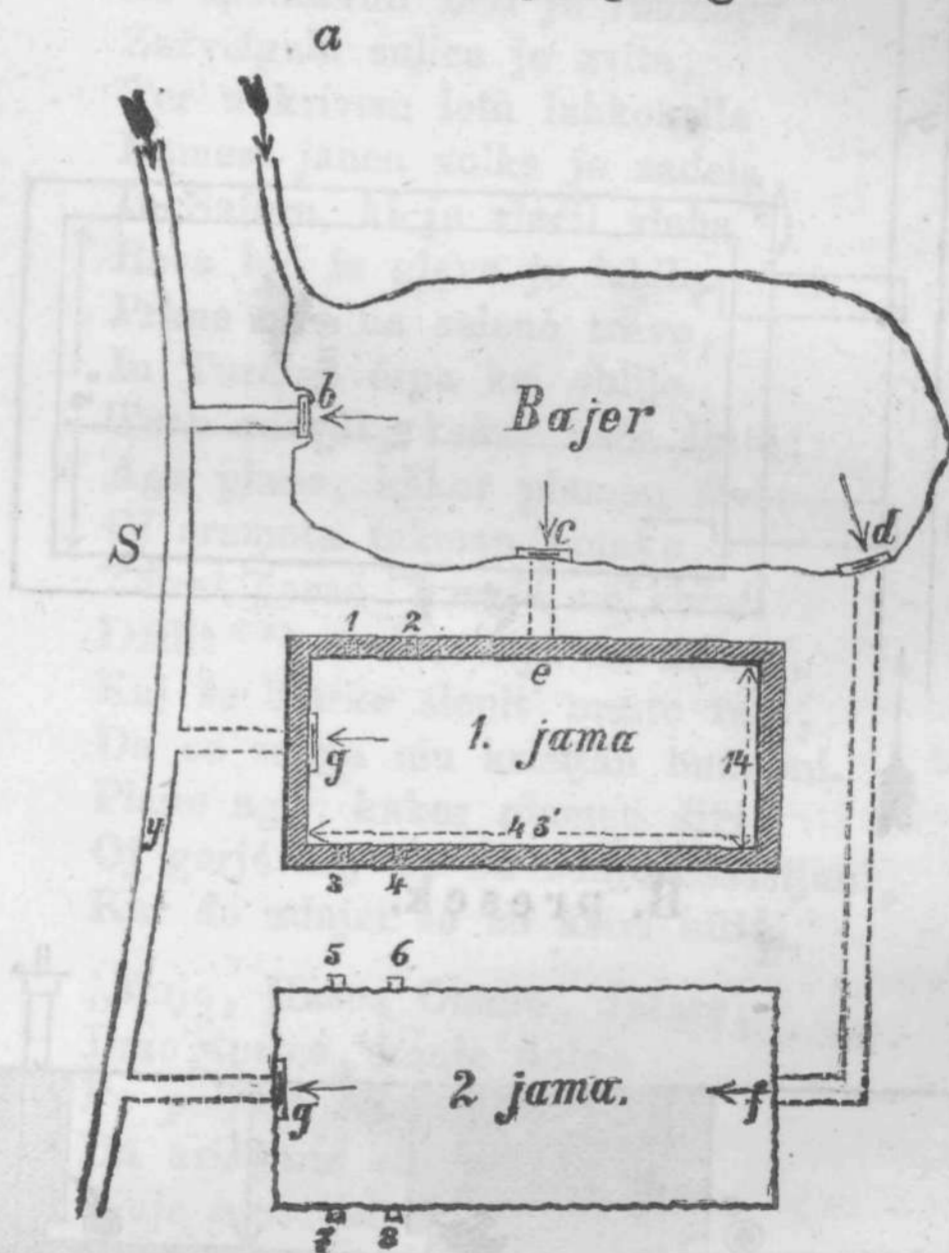
3. Blatno gojenje.

Predno pa od gojenja prestopim na obravnavo in izdelovanje dogojenega lanú, hočem še nekoliko dobro izpeljanih godilnic ob kratkem omeniti, in potrebne opombe in mere dodati.

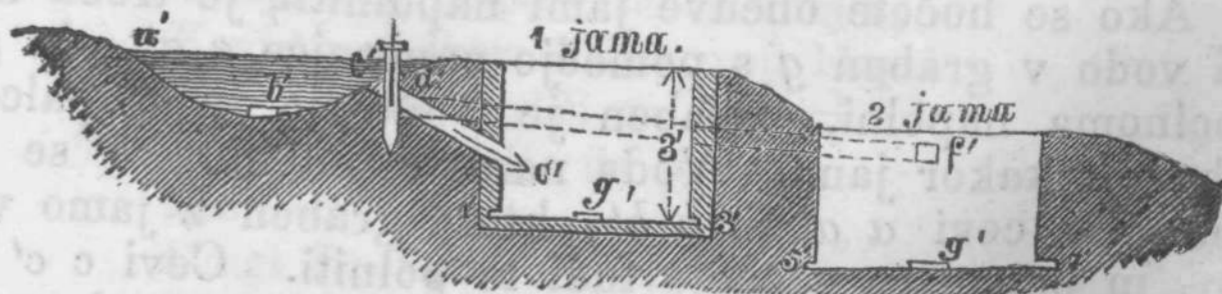
Prva zasluži biti imenovana godilnica g. Fr. Donartha, obstoječa iz dveh jam in enega bajerja, v katerem se premrzla studenčnica pred rabe nekoliko ogreje.

Podoba 10.

A. zgornji pregled.

B. presek.

Kakor podoba A zgornjega pogleda kaže, je voda iz bližnjega studenca S po vodnjaku a v bajer napeljana.

Iz tega se skozi zapornico b' b tudi lahko nazaj v studenec izpusti. Vode objame bajer toliko, da se lahko obe jami na enkrat napolnijo. Zapornica c d in c' d' služite za napolnjene prve obzidane in druge le opletene jame. V prvo se izliva voda pri črki e e', v drugo pri f f'. Zapornici g g' in g' g' služite za odtok vode iz jam. S številkami 1, 2, — 3, 4, — 5, 6, — 7, 8 in 1', 3', —